

КОЛЛЕР Ю.С., ад'юнкт
(Донецький юридичний інститут
Луганського державного університету
внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка)

УДК 342.9(477)

ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Досліджено теоретичні засади об'єкта правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху. Розглянуто основні концепції об'єкта правопорушень у зазначеній сфері. Запропоновано заходи вдосконалення національного адміністративного законодавства щодо забезпечення дорожнього руху.

Ключові слова: безпека дорожнього руху, об'єкт, адміністративна відповідальність, склад правопорушення

Исследованы теоретические основы объекта правонарушения в сфере безопасности дорожного движения. Рассмотрены основные концепции объекта правонарушений в указанной сфере. Предложены меры совершенствования национального административного законодательства в сфере безопасности дорожного движения.

Ключевые слова: безопасность дорожного движения, объект, административная ответственность, состав правонарушения

In the article examines the theoretical basis of the object offense in road safety. The basic concept of the object offenses in this field. Some measures to improve domestic administrative law to safeguard road users.

Keywords: road safety, facility, administrative responsibility, the composition of the offense

Встановлення об'єкта адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху має важливе значення для виявлення характеру і ступеня суспільної небезпеки цих протиправних посягань, їх правильної кваліфікації, відмежування від суміжних правопорушень тощо. Теоретична і практична значущість об'єкта адміністративного правопорушення зумовила великий інтерес науковців до цієї проблеми. Вивчення об'єкта правопорушення дозволяє встановити систему цінностей, охоронюваних адміністративним правом, і розкриває політичний зміст адміністративно-правового захисту конкретних соціальних цінностей, які визнано як головні державні й суспільні цінності.

Незважаючи на чималий науковий доробок багатьох вчених-адміністративістів, котрі у своїх працях приділяли і продовжують приділяти значну увагу розгляду різноманітних теоретичних аспектів складу адміністративного правопорушення та його структурних елементів, до кінця не визначеним залишається досить широке коло питань, пов'язаних із його об'єктом.

Зважаючи на це, метою запропонованої статті є аналіз концепцій та дослідження об'єктів адміністративного правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху.

Зазначимо, що зараз у наукових колах спостерігається суттєва розбіжність поглядів на види об'єктів та критерії їх виділення, дискутуються принципи побудови відповідних класифікацій. Не існує єдиної думки і з приводу предмета адміністративного правопорушення та його співвідношення з об'єктом суспільних відносин, охоронюваних адміністративним законодавством. Проте всі дослідники, незалежно від свого індивідуального бачення сутності та природи об'єкта правопорушення, у якості останнього визнають суспільні відносини [1, с. 162; 2, с. 24].

В.К. Колпаков характеризує об'єкт адміністративного правопорушення так само, як і Ю.П. Битяк, В.В. Зуй, А.І. Миколенко, С.Г. Стеценко, С.В. Тихомиров, але зазначає, що суспільні відносини, на які посягає адміністративний проступок, врегульовано юридичними нормами, не конкретизуючи при цьому певну галузь права [3, с. 233]. Автор дотримується цієї позиції, оскільки, наприклад, у випадку вчинення проступку, передбаченого ст. 51-2 КУпАП, правопорушник посягає на майнові та особисті немайнові права на результати інтелектуальної діяльності, які підлягають охороні не лише нормами адміністративного, а й цивільного, кримінального, митного права. Ще більш конкретизоване поняття дає О.І. Остапенко: "Об'єктом адміністративного делікту є суспільні відносини, врегульовані правовими нормами і захищені

адміністративними санкціями з метою забезпечення нормального функціонування порядку управління, захисту власності, прав і свобод громадян» [4, с. 82].

У чинному законодавстві поняття об'єкта адміністративного правопорушення не визначається, а натомість вказується приблизний перелік суспільних відносин, охоронюваних адміністративним законом. Так, у ст. 1 КУпАП зазначається, що завданням законодавства про адміністративні правопорушення є охорона особистих прав і свобод громадян, власності, а також прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, установленого порядку управління, державного і суспільного порядку. Більш стислий виклад поняття об'єкта адміністративного правопорушення міститься в ст. 9 КУпАП, якою адміністративний проступок визначається як діяння, що посягає на державний або громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління. Аналіз адміністративного законодавства показує, що під його охорону підпадають лише найважливіші та найбільш значущі для інтересів держави і суспільства відносини, яким протиправними посяганнями може бути завдано досить суттєвої шкоди.

Вважаємо, що об'єктом адміністративного правопорушення є: суспільні відносини, урегульовані нормами адміністративного законодавства, охоронювані адміністративними санкціями з метою забезпечення нормального функціонування порядку управління, захисту власності, прав і свобод громадян.

Теорія адміністративного права України сприйняла з теорії радянського адміністративного права традиційну триступеневу класифікацію об'єктів проступків «по вертикалі» залежно від рівня їх узагальнення (загальний, родовий, безпосередній) [5, с. 162]. Прихильники чотириступеневої класифікації зазвичай вирізняють загальний, родовий, видовий і безпосередній об'єкти [6, с. 36]. Існує також точка зору, що видовий об'єкт існує в межах родового і співвідноситься з ним як частина й ціле, або ж як вид із родом [7, с. 490]. С.Г. Стеценко, підтримуючи триступеневу класифікацію, виділяє загальний, родовий, видовий об'єкти [8, с. 230]

Вважаємо, що визначення загального об'єкта як усієї сукупності суспільних відносин, що охороняються адміністративним законом, є неправильним, оскільки останній є об'єктом адміністративно-правової охорони, який не тотожний об'єктові правопорушення. Саме тому об'єкт адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху пропонуємо класифікувати на родовий, видовий і безпосередній.

В основу такого виділення покладено ступінь узагальнення і рівень абстрагування охоронюваних адміністративним правом суспільних відносин. Під родовим об'єктом розуміють здебільшого сукупність однорідних суспільних відносин, на які посягають адміністративні проступки. Виходячи з такого визначення, а також з аналізу структури Особливої частини КУпАП України, можна зробити висновок, що саме родовий об'єкт став підставою об'єднання окремих адміністративних правопорушень у глави. Водночас деякі адміністративні правопорушення, розміщені законодавцем у різних главах КУпАП, можуть мати єдиний родовий об'єкт. Зокрема, це стосується правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху.

Враховуючи поняття, ознаки та сутність безпеки дорожнього руху, можна стверджувати, що під родовим об'єктом правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху необхідно розуміти передбачений стан захищеності життя, здоров'я людей, їх інтересів, а також інтересів інших осіб під час переміщення людей та вантажів механічними транспортними засобами, а також людей без транспортних засобів по дорогах.

Главу 10 КУпАП вважаємо за доцільне розподілити за родовими об'єктами правопорушень, що значно полегшить правозастосовну практику та стане шаблоном на шляху вдосконалення юридичної техніки у сфері формування адміністративного законодавства.

В межах родового об'єкта адміністративного правопорушення вважаємо за доцільне виділення видового (суспільних відносини у сфері безпеки дорожнього руху) і безпосередніх об'єктів. Такий підхід значно розширює кількість складів адміністративних правопорушень. Але це дає органам адміністративної юрисдикції достатній вибір правових засобів впливу на правопорушника залежно від зазначених вище критеріїв.

Однак питання визначення видового та безпосереднього об'єкта правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху, на жаль, недостатньо досліджено адміністративно-правовою наукою.

Під видовим об'єктом розуміється група однорідних або тотожних відносин, що охороняються адміністративним правом. До них належить безпека дорожнього руху. Д.Н. Бахрах

вказує, що видовий об'єкт – це різновид родового, специфічна група суспільних відносин, спільних для кола проступків одного роду [9, с. 491].

Безпосереднім об'єктом складу адміністративного правопорушення є конкретні суспільні відносини – суспільні відносини у сфері безпеки дорожнього руху, що взяті під охорону конкретною статтею КУпАП.

У теорії адміністративного права об'єкти поділяються ще й «за горизонталлю»: основний безпосередній об'єкт і додатковий безпосередній об'єкт. Л.В. Іванова та О.І. Остапенко виділяють також факультативний безпосередній об'єкт [10, с. 12]. Такий поділ безпосереднього об'єкта характерний для правопорушень, які передбачають два чи більше безпосередніх об'єктів. Це вповні стосується правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху.

Маємо зазначити, що визначення сфери безпеки дорожнього руху є необхідним як з теоретичної, так і з практичної точки зору. Занадто узагальнене поняття цієї сфери може призвести до неоднакового її тлумачення, оскільки будуть відсутні чіткі межі розповсюдження цієї сфери. Тому при визначенні меж сфери безпеки дорожнього руху слід виражено підходити до можливості і доцільності узагальнення певних їх характеристик.

В.І. Майоров визначає дорожній рух як діяльність із задоволення суспільної і особистої потреби у просторовому переміщенні людей, засобів та речових продуктів їхньої праці, що заснована на використанні можливостей технічного комплексу «транспортні засоби – дороги» (яка полягає в керуванні рухом транспортних засобів без управління ними або природному пішому переміщенні дорогами), відбувається в умовах постійного ризику виникнення стану некерованого руху механічних транспортних засобів і подальших негативних наслідків у вигляді загибелі, поранення людей, пошкодження матеріальних об'єктів [10, с. 18].

С.М. Гусаров визначає дорожній рух як соціальне явище, як дію певної соціальної спільноти – реально існуючої, емпірично зафіксованої сукупності індивідів, яка відрізняється відносною цілісністю і виступає самостійним суб'єктом соціальної дії, поведінки. Внаслідок правового регулювання дорожнього руху нормами, насамперед, адміністративного права, він набуває певного порядку [11, с. 15].

Можна виокремити такі риси дорожнього руху: 1) дорожній рух об'єктивно зумовлений суспільним розвитком процесу упорядкованого просторового переміщення людей, вантажів або природним шляхом, або за допомогою транспортних засобів, керованих людьми; 2) дорожній рух – явище соціальне, тому що в ньому зайнята абсолютна більшість населення країни; 3) дорожній рух має соціальний характер, тому що в процесі нього реалізуються політичні, економічні та культурні інтереси держави і суспільства в цілому; 4) дорожній рух – це сукупна вольова діяльність людей, спрямована на досягнення певних цілей; 5) дорожній рух, як і будь-яка інша колективна діяльність людей, є керованим процесом, у якому головним суб'єктом виступає держава в особі уповноважених органів, які складають єдину систему.

Подальше дослідження змісту основного поняття «адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху» зумовлює необхідність визначення сутності поняття «безпека» – адже про упорядкованість дорожнього руху можна говорити лише тоді, коли він безпечний.

У Законі України «Про дорожній рух» [12] не вказана дефінітивна норма «безпека дорожнього руху», але це поняття можна визначити через наявність ознаки відсутності або запобігання дорожньо-транспортним пригодам. У Законі Російської Федерації «Про безпеку дорожнього руху» безпека прямо визначена як стан даного процесу, який відображає ступінь захищеності його учасників і держави від дорожньо-транспортних пригод [13]. Таким чином, стосовно учасників дорожнього руху – громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства – поняття безпеки пов'язується із запобіганням, припиненням або недопущенням дорожньо-транспортних пригод.

Також існує визначення безпеки дорожнього руху як стану захищеності життєво важливих інтересів учасників дорожнього руху і суспільства в цілому від загрози виникнення дорожньо-транспортних пригод і їх негативних наслідків [14]. Маємо зазначити, безпека дорожнього руху означає не тільки виключення дорожньо-транспортних пригод. Як стверджує С.М. Гусаров, до складових безпечного переміщення можуть входити:

- швидка доставка вантажів до місця призначення;

– можливість пасажирів та водіїв швидко, з найменшими втратами часу, дістатися до пункту призначення;

– комфортність умов роботи водіїв тощо [11, с. 16].

Далі вчений говорить про те, що поняття безпеки дорожнього руху потребує уточнення, а саме сприйняття його не тільки з позицій захисту життя, прав і свобод, а й інтересу щодо потреби у переміщенні. Така точка зору зумовлена двома обставинами.

По-перше, уповноважені державні органи мають реалізовувати конституційні положення щодо захисту інтересів громадян, забезпечувати їхню безпеку шляхом запобігання, припинення та недопущення дорожньо-транспортних пригод.

По-друге, реалізація конституційних положень передбачає упорядкування діяльності учасників дорожнього руху, що означає координацію у застосуванні різних заходів організаційно-правового характеру, серед яких пріоритетними є:

– раціональна структурна побудова системи суб'єктів управління безпекою дорожнього руху, створення можливостей для адекватного реагування суб'єктів – посадових осіб та органів державного управління безпекою дорожнього руху – на дорожньо-транспортні пригоди;

– інформаційне забезпечення діяльності суб'єктів державного управління безпекою дорожнього руху;

– застосування, у межах чинного законодавства, заходів адміністративного примусу, адміністративно-попереджувальних заходів та інше [11, с. 17-18].

Введення до поняття безпеки дорожнього руху ознаки захисту інтересу учасника дорожнього руху щодо реалізації потреби у переміщенні, а не тільки захисту його життя та здоров'я, визначає необхідність дослідження питань взаємовідносин учасників дорожнього руху: уповноважених державних органів та їх посадових осіб з пішоходами та водіями і, навпаки, – пішоходів і водіїв між собою.

Під безпекою дорожнього руху пропонуємо розуміти стан захищеності життя, здоров'я людей, їх інтересів, а також інтересів інших осіб під час переміщення по дорогах людей та вантажів механічними транспортними засобами, а також людей без транспортних засобів, який регламентується спеціальними правовими нормами, регулюється державними органами.

За такого визначення безпеки дорожнього руху маємо звернутися до КУпАП для з'ясування кола норм, якими передбачено адміністративну відповідальність за вчинення правопорушень у зазначеній сфері.

Маємо констатувати той факт, що в КУпАП окремо не виділено групу складів адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху. Глава 10 КУпАП, в якій містяться склади правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху має назву «Адміністративні правопорушення на транспорті, в галузі шляхового господарства і зв'язку». За допомогою аналізу в цій главі можна виділити групу правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху – це ст. 121–133-2, 139–142. Втім, аналіз Глави 10 КУпАП та її розподіл за видовими об'єктами адміністративних правопорушень – це предмет окремого дослідження. Говорячи про адміністративну відповідальність за порушення у сфері безпеки дорожнього руху матимемо на увазі вже існуючі склади правопорушень, передбачені ст. 121–133-2, 139–142 КУпАП.

Зрозуміло, що усі транспортні засоби розглядаються як джерела підвищеної небезпеки завдяки своїм фізичним властивостям: потужності, вазі, швидкості тощо. Тому при вчиненні правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху існує потенційна ймовірність завдання шкоди суспільно значущим інтересам.

Отже, на наш погляд, у КУпАП необхідно передбачити розділ, в якому буде визначено відповідальність за правопорушення у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту (в який буде входити підрозділ – правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху). Зараз у КУпАП існують загальні норми, що охороняють суспільні відносини безпеки руху від посягань на залізничному, повітряному, водному, автомобільному та інших видах транспорту.

Список використаної літератури:

1. Адміністративне право України: Підруч. / Битяк Ю.П., Богуцький В.В., Гарашук В.М. та ін. – Х., 2001.
2. Бахрах Д.Н. Состав административного проступка: Учеб. пособ. – Свердловск, 1987.

3. Колпаков В.К. Адміністративно-деліктний правовий феномен: Монограф. – К., 2004.
4. Остапенко О.І. Адміністративна деліктологія: соціально-правовий аспект, феномен і проблеми розвитку. – Львів, 1995.
5. Адміністративне право України: академ. курс: Підруч. / В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, Ю.П. Битяк и др.; Под ред. В.Б. Авер'янова. – К., 2007. – Т. 1.
6. Берлач А.І. Адміністративне право України: Навч. посіб. – К., 2005.
7. Козлов Ю.М., Попов Л.Л. Административное право: Учеб. – М., 2002.
8. Стеценко С.Г. Адміністративне право України: Навч. посіб. – К., 2008.
9. Бахрах Д.Н. Административное право России: Учеб. – М., 2000.
10. Иванова Л.В. Административное правонарушение: понятие и состав: Лекция. – Домодедово, 2000.
11. Гусаров С.М. Адміністративно-правові засади управлінської діяльності державної автомобільної інспекції України щодо забезпечення безпеки дорожнього руху: Дис. ... канд. юрид. наук. – Х., 2002.
12. Про дорожній рух: Закон України // ВВР. – 1993. – № 31. – Ст. 338; 1999. – № 19. – Ст. 173.
13. О безопасности дорожного движения: Закон Российской Федерации // Рос. газета. – 1995. – 26 декаб.
14. Новиков В.В. Адміністративно-правові основи профілактики порушень правил дорожнього руху: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 1997.

Надійшла до редакції 31.01.2011

СМІЛИЙ І.А., ад'юнкт
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 342.9

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ПОРУШЕНЬ ПОРЯДКУ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ, ПРИЙНЯТТЯ НА НАВЧАННЯ, НАДАННЯ ЖИТЛА ІНОЗЕМЦЯМ ТА ОСОБАМ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА

У статті висвітлено специфіку кваліфікації порушень порядку працевлаштування, прийняття на навчання, надання житла іноземцям та особам без громадянства. Визначено перелік необхідних документів, що слід долучати до матеріалів про адміністративне правопорушення.

Ключові слова: *приймаюча сторона, посадова особа, іноземець, особа без громадянства*

В статті освещается специфика квалификации нарушений порядка трудоустройства, принятия на учебу, предоставления жилья иностранцам и лицам без гражданства. Приводится перечень необходимых документов, которые следует приобщать к материалам об административном правонарушении.

Ключевые слова: *принимающая сторона, должностное лицо, иностранец, лицо без гражданства*

In the article the specific of qualification of disturbing, employment, acceptance, is reflected on studies, grant of habitation foreigners and persons, without citizenship. Certainly list of necessary documents, that it is necessary to attach to materials about administrative offence.

Keywords: *receiving party, public officer, foreigner, non-citizenship person*

Результати проведеного узагальнення специфіки документування порушень порядку працевлаштування, прийняття на навчання, надання житла іноземцям та особам без громадянства свідчать про окремі проблеми при документуванні даних адміністративних правопорушень та застосування норм матеріального і процесуального права.

Розроблення окресленої проблематики сприятиме формуванню однакової та правильної практики документування зазначеної категорії справ.

Базове підґрунтя дослідження проблем адміністративної відповідальності, встановлення сутнісних характеристик адміністративного проступку склали дослідження В.Б. Авер'янова, С.С. Алексєєва, О.М. Бандурки, Д.М. Бахраха, Ю.П. Битяка, В.К. Гіжевського, І.П. Голосніченка, С.Т. Гончарука, В.В. Доненка, Є.В. Додіна, С. В. Ківалова, Л.В. Ковалю, Т.О. Коломосць, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка, А.П. Коренєва, Є.В. Курінного, О.В. Негодченка, О.І. Остапенка, А.О. Селіванова, В.М. Селіванова, О.Ф. Скакун, В.Д. Сушенка, М.М. Тищенко, Ю.С. Шемшученка, В.К. Шкарупи та деяких інших вчених.

Метою дослідження є вирішення питань, що виникають при документуванні порушень порядку працевлаштування, прийняття на навчання, надання житла іноземцям та особам без

